

Sportdykarseminarium på Göteborgs sjöfartsmuseum

Av Sara Wranne

Inledning

I samarbete med Sjöfartsmuseet i Göteborg och Bohusläns museum anordnade Marinarkeologiska sällskapet i november 2001 ett seminarium. Seminariet riktade sig till sportdykare, och inbjudan sändes till sportdykarklubbar och dykskolor i västra Sverige – från Åmål över Jönköping till Helsingborg. Temat var sportdykning och marinarkeologi, och frågor som hur arbetar arkeologer tillsammans idag, hur kan detta samarbete utvecklas och vad kan man vinna på samarbete? lade grunden för föredrag och diskussioner.

Föreläsare var arkeologer, sportdykare och representanter för myndigheter, alla med erfarenheter av samarbete mellan arkeologer och sportdykare. Uppslutningen var god – närmare 40 åhörare närvarade. Såväl nya som gamla ansikten från MAS och Marinarkeologiska sällskapet Göteborgskretsen (MASG) samt yrkesverksamma arkeologer, konservatorer och representanter från museer och myndigheter fanns i publiken. Några nya medlemmar i MAS kunde dagen också inbringa.

Föredragen

Staffan von Arbin och Joakim Severinson belyste med var sitt projekt fördelarna för både sportdykare och arkeologer med ett samarbete dem emellan och visade på de möjligheter detta samarbete för med sig. Båda har som medlemmar i MASG sedan början av 1990-talet arbetat med att inventera fornlämningar i Göteborgs skärgård. Detta arbete innebär systematisk sökning av fornlämningar under vatten samt viss uppmätning. En stor del av detta arbete handlar också om att sprida kunskap till sportdykare om hur man hanterar och dyker på en fornlämning.

Staffan exemplifierade med vraket efter Havmanden som hittats av medlemmar i MASG och där undersökningarna och skyddstäckning av vraket skett i samarbete mellan MASG och Bohusläns museum. Joakim beskrev

de mångåriga undersökningarna av ostindiefararen Götheborg, där ideellt arbetande sportdykare utgjorde den dominerande delen av arbetsstyrkan och var en förutsättning för att hela projektet skulle kunna verkställas.

Christer Westerdahl beskrev sina erfarenheter av utbildning och kursverksamhet i maritim arkeologi där han påpekade att det inte bara är för marinarkeologer och sportdykare, utan även för en intresserad allmänhet och kanske framför allt för en lokalbefolkning det är viktigt att hålla kurser och informera, och att man i utbyte får andras erfarenheter och berättelser.

Björn Varenius och Andréas Olsson diskuterade i sina föredrag problematiken med ökad sportdykning och slitaget och nedbrytningen på våra vrak. Björn ställde frågan: dykarbesök, är det ett bra exempel på kulturarvsbruk? Och han svarade själv att vraken utgör en resurs för dykare ur rekreationssynpunkt, och de bör de fortsätta att kunna göra. Samtidigt bör vi bedöma det slitaget som vraken utsätts för – brukandet bör stå i relation till bevarandet.

Vidare beskrev han de olika faktorer som tillsammans bidrar till nedbrytning av vrak, och ställde frågorna: hur bedömer man nedbrytning, och vad händer med vraken? Han beskrev också ett pågående projekt där Sjöhistoriska museet och Riksantikvarieämbetet följer ett antal vrak för att se hur de mår och hur de bryts ner, och där vi om några år kan se vad som händer. Björn poängterade att sportdykare är viktiga samarbetspartners i dessa undersökningar.

Andréas exemplifierade här med en kort presentation av "Östersjöns välbevarade vrak – ett kulturarv för alla?", ett MAS-projekt där vraket efter flöjten Anna Maria och det ännu oidentifierade Jutholmsvraket fungerar som studieobjekt när man vill undersöka hur trä påverkas under vatten och vilka orsakerna till nedbrytningen av trävrak i Östersjön är. Inom projektet arbetar sportdykare och professionella arkeologer sida vid sida.

Avslutande diskussion

Seminariet avslutades med en diskussion om bland annat kulturminneslagens 100-årsgräns för skeppsvrak. Några röster menade att den borde tas bort, och att det borde vara tillåtet att bärga även vrak äldre än 100 år. Andra påpekade att om man tar bort denna gräns måste man i stället ställa upp andra kriterier, varvid en del lämningar som är yngre än 100 år i så fall kan komma att bli fornlämningar, och att om man skall bärga måste man ha en plan för vrakets framtid.

Vidare diskuterades ämnet "arkeologi och vrakplundring" där det framkom åsikter som visar att det inte är självklart för alla var gränsen mellan dessa ligger. Dessa

diskussioner visar på vikten av att sprida information om vårt kulturarv – vad vi skall ha det till och hur det kan brukas, hanteras, vårdas och bevaras – samt att det är allas vår rättighet att bruka det, och allas vår skyldighet att skydda det.

MAS bidrar genom sin verksamhet till detta arbete och ser fram mot fler projekt, seminarier och diskussioner av detta slag!

Sara Wranne sitter med i Marinarkeologiska sällskapetets valberedning och arbetar som konservator vid Stiftelsen Västsvensk Konservatorsateljé i Göteborg